

поможі. А зараз: отак і кажі, тільки й сам поможі» [2, с. 125]; *Набити руку – це не означає побити руки...* [2, с. 224].

Таким чином, аналіз фразеологічного багатства збірки «Степова казка» доводить, що Григора Тютюнника можна вважати одним із кращих майстрів образного слова, який часто послуговувався текстотвірним потенціалом фразеологізмів. Стилiстичне використання ним фразеологічних засобів має оригінальний характер і тісно пов'язане з тими художньо-зображальними завданнями, які ставив письменник.

Системний підхід до аналізу фразеологічного складника художніх творів Григора Тютюнника для і про дітей може сприяти розширенню досліджень із фразеологічної стилістики, вивченню ідіостилію письменника.

Література

1. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики [Текст] / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Гнозис, 2005. – 326 с.
2. Тютюнник Г. М. Степова казка : повісті, оповідання, казки / Григор Михайлович Тютюнник. – К. : Веселка, 1989. – 302 с.
3. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови: навч. посіб. / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К : Знання, 2001. – 494 с.

В статье рассматривается функционирование фразеологизмов в сборнике «Степная сказка» Григора Тютюнника с точки зрения их художественно-выразительных особенностей, экспрессивно-стилистической окраски, соотносённости с конкретными стилями, индивидуально-авторского использования.

Ключевые слова: фразеологизм, эвфемизм, художественный дискурс, совмещённые омонимы, стилистические функции, структурно-семантические модификации, идиостиль.

The article reveals the functioning of phraseologisms in the collection of «The steppe tale» of Grigor Tyutyunnik in terms of their artistic and expressive features, expressive and stylistic coloring, certain styles, individual and copyright using.

Key words: phraseologism, euphemism, artistic discourse, combined homonyms, stylistic features, a semantic and structural modifications, idiostyle.

УДК 372.41

*Мордовцева Н. В.,
Починкова М. М.*

ТВОРЧЕ ОПРАЦЮВАННЯ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розкрито особливості творчого опрацювання художнього твору на уроках літературного читання в початковій школі, зокрема представлені завдання й прийоми під час роботи над твором.

Ключові слова: художній твір, читання, літературне читання.

На сьогодні літературне читання займає особливе місце в навчальному процесі. Загальновідомо, що діти мало читають, ІТ-технології посідають в їхньому житті посідають провідне місце. Але всім давно відомо, що знання, фантазія, логіка думки й міркувань, любов до рідної мови, уміння логічно й образно розмірковувати виховуються лише читанням. Уміти читати, бути читачем – це високе мистецтво, йому треба наполегливо вчитися. Із реформою початкової освіти на зміст цього предмета необхідно звернути особливу увагу.

Від початкової школи значною мірою залежить, чи полюблять діти читання, чи можливо залишаться байдужими до літератури. Саме в молодших школярів треба сформувати читацькі інтереси та закласти міцний фундамент етичної культури особистості.

Отже, основне завдання сучасної літературної освіти – це формування уважного читача з розвинутими творчими, розумовими, пізнавальними здібностями, який у процесі роботи над твором, максимально наближаючись до авторського задуму, готовий до критичної, виваженої оцінки, обстоювання власної думки, при цьому врівноваживши у своїй свідомості інші точки зору на предмет обговорення.

Опора на загальний показник розвитку, пов'язаний із сприйманням художнього твору, характерна для більшості досліджень (Н. Молдавська, Л. Жабицька, О. Никифорова, В. Ягункова, Л. Калінінський, З. Романовська, С. Жупанін та ін.). Вивчення проблеми літературного розвитку, його співвідношення із загальним розвитком дозволяють з'ясувати ті можливості дитячої психіки, дитячого інтелекту, на які слід опиратися при формуванні в дітей здатності до повноцінного сприймання художніх творів.

Наукові розробки Є. Барбіної, І. Беха, І. Зязюна, Н. Ничкало, А. Суценка, Н. Щуркової та інших учених спрямовані на становлення особистісно орієнтованої шкільної системи, що враховує потреби всіх суб'єктів педагогічного процесу. Сучасні педагоги (І. Бех, С. Гончаренко, О. Пехота, В. Рибалка, І. Якіманська та ін.) розглядають особистісний підхід як найважливіший принцип організації навчально-виховного процесу, що передбачає врахування своєрідності індивідуальності особистості у вихованні дитини.

Практика роботи в школі показує, що вчителів дуже важко зацікавити дітей, залучити їх до читання, учителі формально підходять до аналізу тексту. Вихід із цієї ситуації вбачаємо в творчому підході до роботи з текстом, зокрема до аналізу тексту, використання літературних ігор на уроках літературного читання.

Використання літературних ігор на уроках відповідає віковим особливостям дітей, виховує в дітей кмітливість, увагу, виробляє вміння швидко орієнтуватися і знаходити правильні рішення, і, звичайно, читати твори. Колективні ігри згуртовують дітей, сприяють формуванню дружніх стосунків між ними. У цих іграх школярам потрібно узгоджувати свої дії з діями інших учасників, гри, дотримуватись правил, бути справедливим до товаришів.

Дидактичними умовами використання гри як засобу формування читацьких умінь і навичок є:

- органічне включення гри у структуру уроку;
- посилення розвивальної спрямованості дидактичних ігор;
- вміле керівництво педагогом процесом ігрової діяльності.

Охарактеризуємо виділені підходи.

Складність використання гри у навчальному процесі пов'язана з її особливостями (двопланова поведінка, відсутність персональної відповідальності кожного за результат дій, спрощене уявлення про реальність), що потребує від учня зусиль для входження у гру. Потрібно, щоб учні зорієнтувалися на результати гри.

Головні умови ефективності застосування літературних ігор – органічне включення в навчальний процес; захоплюючі назви; наявність справді ігрових елементів, зокрема зачинів, римування; обов'язковість правил, які не можна порушувати; використання лічилок; емоційне ставлення самого вчителя до ігрових дій (його слова й рухи цікаві, несподівані для дітей).

Наведемо декілька прикладів використання літературних ігор на уроках літературного читання.

Формуванню на пропедевтичному рівні поняття «автор твору» сприяє система літературних ігор. Таку роботу можна розпочати з гри «Що ти про мене думаєш?».

Цю гру можна провести на одному з перших уроків читання під час знайомства з підручником (на прикладі підручника О. Савченко «Літературне читання. 3 клас»). Мета гри – сформуванню вміння розуміти авторське ставлення до теми твору, до його героїв. Учитель може запропонувати дітям прочитати заголовки творів зі змісту підручника й зробити висновки про ставлення автора до героя чи теми тексту. Наприклад, перший розділ підручника з літературного читання «Цікава книга природа» містить такі твори: «Перший подих осені» (За А. Волковою), «Осінь гра» (М. Сингаївський), «Чи ми з природою єдині» (Г. Черінь) та ін.

Учитель може запропонувати дітям висловити свої думки: «Що ти думаєш про твір? Про що він? Як автор ставиться до героя?». Можна зачитати дітям уривок з тексту для підтвердження або заперечення їх думки.

Цікавою вправою є спостереження за авторським словом. Пропонуємо дітям прочитати вірш:

Чародійне слово

Хлоп'я у полі стежкою прошкує.
Метелик білий в маки залетів.
Чорненький котик в снопиках мишкує,
Вони такі під сонцем золоті!
Він ловить шурхіт, шелест, шарудіння,
Хапає снопик лапками двома.
А миша знає слово чародійне,
І він її ніколи не спійма (Л. Костенко).

- Які слова видались вам незнайомими, не зовсім зрозумілими, або просто цікавими? (прошкує, мишкує).
- Давайте спробуємо їх замінити іншими і прочитати вірш. Чи змінився настрій вірша?
- Давайте подумаємо, які ж такі чародійні слова знає миша? Придумайте римовані рядки для заговору від кота (Наприклад: ма-ма-ма кіт мене ніколи не спійма).

Діти із задоволенням залучаються до гри, придумують римовані рядки.

Цікавим є творче завдання «Уяви слово». Оскільки в літературних творах слова – це цілі образи, їх треба вміти відчувати, починаємо тренування. Спочатку

ми пропонуємо дітям виконувати це завдання усно, але з плином часу й збільшенням тренувань можна почати письмово оформлювати відповіді. Наприклад:

«Дайте відповідь на запитання „Що Ви уявляєте, коли я кажу слово „ліс“? Які звуки ви чуєте? Які смаки ви відчуваєте? Який настрій у вас? Які відчуття (холодно, тепло, приємно) у вас виникають?».

Важливою роботою на уроках літературного читання є створення власних текстів. Така робота зацікавлює дітей, дозволяє доторкнутися до «роботи» письменника. Можна використовувати такі прийоми:

Приєм «Пишу листа». Напиши листа своїй мамі від імені Лисички з казки «Лисиця та рак» (3 клас). Цей прийом допомагає поставити себе на місце іншої людини, співвіднести її думки й почуття зі своїми.

Приєм «Пишемо казку на новий лад» (групова форма роботи). За запропонованими словами придумати казку: колобок, велосипед, дід, баба, мобільний телефон, лисиця, ведмідь, вовк. Інсценувати казку.

Приєм «Лист по колу» (групова форма роботи). На чистому аркуші написати історію, наприклад, на тему «Дитячий ранок в саду звірят». Після створення обов'язково обговорити свою історію, і по черзі записати на аркуші. Робота закінчується тоді, коли аркуш повертається до першого письменника.

Таке творче опрацювання художніх творів на уроках літературного читання в початковій школі, на нашу думку, стане цікавим учителям і дітям, зацікавить дітей у читанні.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в розробці методичних рекомендацій щодо творчого опрацювання художніх творів на уроках літературного читання в початковій школі.

Література

1. Нечаева Н. В. Организация литературного творчества / Н. В. Нечаева. – М. : Просвещение, 1993. – 194 с.
2. Савченко О. Я. Літературне читання. Українська мова. 3 клас : підруч. для загальноосвіт. навч. закл. / О. Я Савченко. – К. : Видавничий дім „Освіта”, 2013. – 192 с.

В статье раскрыты особенности творческой обработки художественного произведения на уроках литературного чтения в начальной школе, в частности представлены задания и приемы во время работы над произведением.

Ключевые слова: художественное произведение, чтение, литературное чтение.

In the article the features of creative processing works of art at the lessons of literary reading in primary school, in particular, presents tasks and techniques while working on the piece.

Keywords: artwork, reading, and literary reading.